

De oude mensen van Hanco Kolk 38

André Rouvoet: het resultaat telt 39

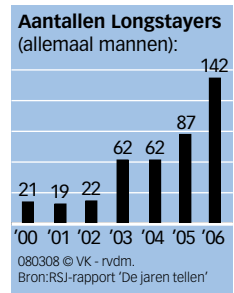
het Vervolg

Reportage Tbs'ers op de longstay-afdeling

Een week geleden vroeg de Raad voor Strafrechtstoepassing aandacht voor het groeiend aantal tbs'ers in zogenoemde longstay-afdelingen. Malou van Hintum bezocht een aantal bewoners, met wie ze sinds 2005 contact heeft, en sprak met hen over het leven binnen de hekken.

Geen enkel perspectief

Naast een immense berg boomstammen slaat Jan (48, 24 jaar tbs) zijn bijl routineus in het hout. Van 's ochtends tot 's avonds, vijf dagen per week. De houtblokken verpakt hij in kratten, die hij maakt van oude pallets. Voor vijftig euro krijg je een kuub mee naar huis. 'De kleintjes voor in de allesbrander, de grote voor in de open haard,' legt hij uit. Jan bergt zijn bijl op in een keet, die hij zorgvuldig afsluit. Houthakken doet er maar één op longstay De Corridor, en dat wil hij graag zo houden. Zijn eigen plek, buiten.

'Eigenlijk zit ik hier in een soort klooster, en dat kan ik wel aan'

Binnen steekt Pierre (43, 22 jaar tbs) opnieuw een sigaret op. Achter hem een wand beplakt met foto's van zijn familie. Boven zijn bed steuntjes in de muur met daarop Mariabeeldjes. 'Bid jij, Pierre?' 'Jazeker! Ik ben rooms-katholiek.' Pierre is aan het procederen, voor de zoveelste keer. 'Ik vecht voor mijn rechten, ik blijf hopen. Mijn leven staat stil hier. Ooit kom ik deze middeleeuwse dodencel uit.'

Op een andere gang woont Rocky (60, 28 jaar tbs). In zijn smalle kamertje haalt hij al zijn fotoboeken te voorschijn. Veel familie, en veel vierdaagse. Al bladerend zien we hem vereeuwigd met alle burgemeesters uit de regio Nijmegen. Een bodywarmer waarop medailles zijn vastgespeld, hangt boven zijn bed.

Rocky is verdrietig. Hij heeft in een jaar tijd drie zwagers verloren, en zijn moeder. Hij mocht haar niet opzoeken toen ze doodziek was. Eenmaal overleden, gingen er behalve een personeelslid, drie bewapende agenten met hem mee naar de plek waar ze lag opgebaard. Rocky had handboeien om, die vastgemaakt waren aan een riem om zijn middel. 'Ze hebben me al helemaal uitgekleeft, en nu willen ze mijn huid ook nog uitkleeden,' zegt hij geëmotioneerd.

Zo moest hij afscheid nemen, terwijl hij tien jaar lang dagelijks buiten het terrein op een sociale werkplaats werkte, elke week in allerlei dorpen damwedstrijden speelde, en vijftien keer de vierdaagse liep. Zonder dat er ooit een probleem was.

Dat probleem kwam pas voor Rocky, toen tbs'er Wilhelm S. in juni 2005 ontsnapte tijdens zijn begeleid verlof, en in Amsterdam een bejaarde man vermoordde. Toen werden alle verlopen ingetrokken en was hij in één klap al zijn contacten buiten de hekken kwijt.

Moordenaars

Longstayers hebben ernstige delicten op hun geweten. Vuurwapens, vechtpartijen, verkrachtingen, moord. Op de longstay komt je niet zomaar terecht. Maar, zegt Arno Visser, 'dat maakt longstayers niet allemaal tot psychopathische moordenaars.'

Visser is voorzitter van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ), die afgelopen donderdag een congres hield over het huidige beleid ten aanzien van longstayers en levenslang gestraften in diezelfde Corridor. Ideeën van Peter Braun (53), behandelcoördinator en clustermanager patiëntenzorg ter plaatse. 'Als je de gastenlijst van het congres bekijkt, zie je daarop nogal wat mensen staan die nog nooit een longstay van binnen hebben gezien. Die praten daar alleen maar over, in Den Haag.'

Sinds donderdag weten ze ook over wie ze het hebben. Van Pierre, die een smetteloos wit schort heeft voorgebonden, krijgen ze om half één papieren tasje uitgereikt met een lunchpakket. Heel praktisch, want tijdens de lunch vindt ook de rondleiding door de longstay plaats. En zo lopen de advocaat - 'Nee, ik ben nog nooit in een longstay geweest, in een gevangenis trouwens ook niet' -, de psychiater, de rechter en de beleidsmedewerker van Justitie braaf met een broodje in de hand achter een bewoner aan.

Bewoners van De Corridor kijken vanaf 'het schavot' naar de bouw van hun nieuwe onderkomen, die in 2009 gereed zijn. Foto Marcel van den Bergh / de Volkskrant

Longstay en levenslang

De Raad voor de Strafrechtstoepassing en de Jeugdbescherming (RSJ) hield afgelopen donderdag een congres over het beleid ten aanzien van longstay en levenslange gevangenisstraf. Over deze thema's heeft de RSJ recent adviezen uitgebracht. De Raad meent dat de wet- en regelgeving en de concrete praktijk in

beide gevallen aanpassing behoeven. Wat de longstay betreft, kunnen aan de instroom strengere eisen worden gesteld, waardoor plaatsingsbeslissingen minder makkelijk worden genomen dan nu. Dat zou kunnen door niet de minister, maar een rechtcollege hierover te laten besluiten. De uitstroom kan bevorderd

worden door longstayers niet als groep, maar als individuen te behandelen. Omdat zij aan uiteenlopende stoornissen lijden van verschillende ernst en zwaarte, pleit de RSJ voor een gedifferentieerde behandeling. Zo zou er meer oog moeten zijn voor de 'long care'-behoefte van patiënten. Samenwerking met onder meer

de ggz kan daarin voorzien. Wat levenslange gevangenisstraf betreft, pleit de RSJ voor een periodieke rechterlijke toetsing op delictgevaarlijkheid na vijftien of twintig jaar. Nu kunnen levenslang gestraften alleen vrij komen als de minister een gratieverzoek inwilt. Staatssecretaris Albayrak meldde tijdens

het congres dat ze geen reden ziet voor deze tussentijdse toets. Ook de plaatsingscriteria voor instroom in de longstay moeten voor haar niet strenger. Wat de uitstroom betreft, stelde ze voor longstayers met minder ernstige psychische stoornissen onder te brengen in gewone gevangenissen.

Ze proberen de tuinstoelen uit in de houtwerkplaats - 'Mooi hè, dat ze al die priemen en beitsels gewoon mogen gebruiken, dat dat vertrouwen er is.' Ze klappen nadat een bewoner twee gedichten heeft voorgedragen - 'de eerste is van mezelf, de tweede van een heel bekende tbs'er, Gerrit Achterberg' - en buigen zich over een 19de-eeuws gerestaureerd glas-in-loodraam. De vraag 'zitten hier helemaal geen dames?', verrast Betsy. Onder haar leiding maken bewoners schilderijen en zoete felicitatiekaartjes. 'Nee, alleen maar mannen, dat vinden wij heel gezellig.'

Oud en ziek

'Longstayers zijn patiënten', zegt behandelcoördinator Braun. 'Elk individu is weer anders. Bij sommige verwondingen voldoet een pleister, bij andere leg je een verband aan, of zelfs gips. En de echt ernstige gevallen gaan naar de intensive care. Zo is dat met deze mannen ook. Niet iedereen heeft een bevestigd hek met NATO-prikkeldraad nodig.'

Neem iemand als Rocky, zegt hij. 'Oud en ziek en hartstikke gehospitaliseerd. Die zou prima in een huisje aan de rand van het terrein kunnen wonen. Dan wordt er op hem gezet, maar kan hij wel gewoon zijn boodschappen doen.' Psychiater Bram Bakker gaat nog een stap verder. Hij stelt dat in

het huidige tbs-systeem 'forensische experts elkaar voortdurend de bal toespelen, waarbij ze geen enkel risico willen nemen met een tbs'er. Maar geen enkel systeem is waterdicht! En het huidige systeem functioneert heel goed, er gaat zelden iets mis tijdens een verlof.'

Bakker heeft elders in het land een patiënt onderzocht, die volgens hem 'echt een kans verdient'. Deze 37-jarige man zit vast vanwege twee zedendelicten met jonge meisjes. 'Met deze jongen is het misgegaan toen hij geen geld meer had om naar de hoeren te gaan. Hij was gokverslaafd, woonde in een oude auto, had schulden. Hij kreeg twee jaar celstraf met tbs. Nu is het twaalf jaar later, en zit hij er nog.'

'Uit testen met een leugendetector zou blijken dat hij pedoseksueel is; maar de testresultaten zijn onvindbaar. In de Rorschachtest zag hij te veel geslachtsdelen, tja, dat heb je nogal snel. Hij scoort kante boord wat psychopathie betreft, dat komt omdat zijn delict meeltelt. Maar dat kan hij niet meer ongedaan maken.'

De rechtbank wilde dat de kliniek zich zou inspannen voor zijn resocialisatie, maar kon dat niet verplichten. Er is dan ook niets gebeurd, zegt Bakker. De man is intussen lasser geworden en droomt van een huisje-boompje-beestje bestaan. 'Geef deze jongen proef-

verlof, en hij gaat alleen maar harder zijn best doen', voorspelt Bakker. Maar de kliniek probeert hem juist in een longstay te plaatsen. 'Als je mensen als hij alle hoop ontnemt, kun je wachten op incidenten', denkt Bakker. 'Mensen op een longstay hebben geen enkel perspectief. Daar komen ongelukken van.'

In de hel

Op de maandag voor het congres groepon de mannen buiten in de kou samen op te roken. Kees, net zoals Rocky, Pierre en Jan vanuit het Nijmeegse Kempehuis overgeplaatst naar De Corridor, komt even mopperen. 'We zijn van een driesterrenhotel in de hel beland', foert hij. 'Twee piepkleine kamertjes zonder eigen douche en wc; 's nachts, als iedereen op zijn slaapkamer is ingesloten, wordt een chemisch toilet gebruikt. 'Het is net kamperen', vindt Jan.

In de nieuwe woningen, die in de loop van volgend jaar worden opgeleverd, heeft elke bewoner weer wel een eigen natte cel. Maar de kamer is klein - met een bed, een luie stoel en een tafeltje staat het vol - en op het balkonnetje kun je eigenlijk alleen maar staan. Het ijzerwerk dat ontsnappingen moet voorkomen, lijkt bovendien wel erg op de tralies van een gevangenis. En dan is er nog het personeel.

Voordat De Corridor een longstay werd, was het een jeugdgevangenis. Longstayers zijn bewoners, geen bajesklanten. Bewoners en medewerkers moesten, vriendelijk gezegd, wel even aan elkaar wennen. 'Eerst mocht ik hier geen koffiezetapparaat hebben. En die kast daar' - Pierre wijst naar zijn andere kamertje, aan de overkant van de gang - 'moest per se in deze ruimte staan. Ik zeg: flikker toch gauw op, ik moet hier wonen! Ik heb in het begin vaak achter de deur gezeten,' zegt hij.

Schuin tegenover Pierre houdt Jan domicilie. In zijn woonkamer hangt een groot portret van de Dalai Lama, in zijn slaapkamer staat een boeddha-hoofd. 'Mijn overlevingsstrategie is Zen,' zegt hij. 'Ik moet me hier verschrikkelijk aanpassen, en dat lukt me doordat ik rust creëer en rust in mezelf vind. De begeleiding is op afstand, de behandeldruk is weg, ik heb mijn eigen werk: hout hakken, en drie avonden per week schenk ik koffie en fris in de gezamenlijke ruimte. Het werk en de mensen om me heen geven me structuur in mijn leven. Als ik naar buiten zou gaan, zou ik die structuur niet meer hebben. Ik ben bang dat ik dan weer een slachtoffer zou kunnen maken.'

Als dit voor altijd zo blijft, ga ik nog meer mediteren om er mijn eigen plek van te maken, zegt hij. 'Ik heb altijd al graag naar een

klooster gewild. Eigenlijk zit ik hier in een soort klooster, en dat kan ik accepteren. Want ik wil nooit, nooit meer de fout ingaan. Ik wil een plek waar het veilig is om te wonen, en zonder dat andere mensen zich onveilig voelen omdat er een tbs-kliniek, een longstay of een gevangenis in hun buurt staat.'

'Twintig jaar geleden had ik van alles nodig om te zijn wie ik was: speed, cocaïne, sieraden. Nu ben ik bijna 49 en is het tijd voor berusting. Ik heb alle maskers afgelegd, en dan komt er iets puurs te voorschijn: kwetsbaarheid, eerlijkheid, verdriet. Dan kun je mensen om je heen verzamelen die jou wat waard vinden.'

Geloof in een god

Dominee Bauk Zondag (43), die al vijf jaar werkt met tbs'ers en longstayers, is het opgevallen: de longstayers die rond de vijftig zijn, staan heel anders in het leven dan de dertigers. 'Die jonge kerels zijn ontzettend bang dat ze niet meer uit de longstay komen. Zij moeten onder ogen zien dat ze hun hoop op een normaal leven moeten opgeven. Het kost veel tijd om de woede en teleurstelling daarover te verwerken. De oudere mannen zitten al zo lang binnen, die gaan heel anders om met de vraag wat de kwaliteit van hun leven is. Zij vragen zich ook al wat ze zelf nog

te bieden hebben.'

Geloof in een god - 'Allah, Krishna, Jezus of wie ook', zegt de dominee - kan daarbij helpen. 'De bijbelverhalen en de verhalen van tbs'ers zijn elkaars echo's,' vindt ze. 'Ik vertel ze dat Mozes niet alleen de geloofsheld was die het keurige christendom naar voren schuift, maar ook een moordenaar. Maar hij is wel door God uitverkoren om zijn volk uit de slavernij te leiden. Dan zien ze dat Gods oog ook op de verkrachters, radraaiers en zwendelaars valt.'

Mensen in crisis komen altijd uit op existentiële vragen, weet ze uit ervaring. 'Daar proberen deze mensen een mooi mozaiek van te maken. Ze krijgen ontzettend veel voor hun kiezen. Ik geef het de gemiddelde burger te doen om zo'n proces te doorlopen. Wat dat betreft zijn het gigantische levenskwesten.'

Jan vertelt dat hij sinds kort de moeder van een gehandicapt kind in Ecuador steunt. 'Met twintig euro per maand. Ik verdien met mijn werk 78 euro per week. Daarvan ben ik aan het sparen: voor een breedbeeldtelevisie en een Amerikaanse koelkast. Maar ik heb al een tv en een koelkast. Die twintig euro kan ik daarom best missen.' Hij glimlacht. 'Ach, het is allemaal zo betrekkelijk.'

De namen van de geïnterviewden zijn gefingeerd.